

Král Otakar s motorovou pilou

Řev, divoká exprese spojená s absolutním výsměchem a to vše korunované směšným vražděním s potoky krve v závěru. Taková je inscenace Grillparzerovy staříčké a v českých zemích nikdy nepřijaté hry **Sláva a pád krále Otakara**, kterou v Komedii nastudoval Michal Hába.

JANA MACHALICKÁ

S tarodávnou hru oživil letos v lednu Dušan D. Pařízek ve vídeňském Volkstheateru. Svou inscenaci pojal z velké části jako provokaci namířenou proti rakouskému nacionalismu a naivní, historicky překroucenou apoteózu Habsburků přetvořil v nádherný, barevný kabaret, frašku o povaze moci, v níž na frak dostali Rakušané (a Maďaři) stejně jako Češi.

Grillparzer ve své hře z roku 1823 ukazuje Přemysla Otakara II. jako pyšného sobce, jehož pád je jen otázkou času, a naopak oslavuje Rudolfa Habsburského jako mírumilovného a morálního sjednotitele, který bude spravedlivě vládnout části Evropy. Toto schéma autor uplatnil i na ostatní postavy, Češi jsou zlí a proradní, Němci hodní. Hru považovali Češi za nactiutrhání a poprvé se uvedla v Brně (1827) a pak v roce 1870 na německé scéně Stavovského divadla. Hábova inscenace je tedy česká premiéra a režisér dostal své pověsti divokého tvůrce se zálibou v perziflážích. Především text výrazně zkrátil, dal by se říct skoro na kostru, vypustil nejenom řadu postav, ale i různé nepřipetie a mnohomluvné pasáže. Mohl se opřít o moderní a mluvně znělý

Červená předznamenává masakr. Martin Pechlát (král Otakar II.), Jiří Štrébl (králův kancléř a starý Merenberg) a Vojtěch Dvořák (Milota a švýcarský voják). FOTO MDP

překlad Radka Malého, který nedávno zaujal výtečným překladem inscenační verze *Fausta* v režii Jana Friče. Úprava je ale srozumitelná a soustředí se na samotný konflikt krále Otakara Přemysla II. a Rudolfa Habsburského, který končí bitvou na Moravském poli.

Pojímá ho až v jakési zběsilosti, jako nekončící dryáčnické hauzírování a ukázkou dvou modelů vládnutí, přičemž oba jsou nepřijatelné a manipulativní. Směšně průhledné, a přece účinné. Hábovo pojetí je rozhodně obrazivé a zdařile využívající elementární divadelnost, i když zvolený tvar se mu ne zcela daří udržet až do konce

Hába hned na počátku nasadí ryčný styl, který umocňuje i živá

kapela na jevišti. Hlasitost hudební produkce i herecká exprese a doslova vykřičené promluvy jsou vlastním výrazem režijního pojetí – jarmarečnického, výsměšného, fraškovitého. Živá beatová hudba vnáší také silnou energii a dynamiku. Hned úvodní scéna, kdy na sebe řvou otec a syn Merenbergerovi (Jiří Štrébl a Tomáš Milostný), končí zápasem ve volném stylu, následně přichází Závíš z Falkenštejna (Aleš Bílík) jako úlisný floutek s kytarou. Česká šlechta je tu ostatně vylíčená jako burani a zrádci. V horní části scény je zavěšené velké obdélníkové „okno“, v němž sedí kapela a od ní vedou dřevěné stupně na jeviště. Dřevo tu vůbec hraje symbolickou roli,

dřevěná drť vyházená z pytlů, to je dědictví rakouských zemí a Otakar mává motorovou pilou – svým mečem. Tou pak řeže pole na se sebezničující energii, až létají do hlediště. Je to divous, šílenec, zpupný, ale také zatraceně pragmatický. Martin Pechlát se v roli Otakara opět našel a to znovu na scéně Divadla Komedie, kde slavil úspěchy s režisérem Pařízkem. Jeho král zlatý a železný ovládá jeviště, řítí se do všeho střemhlav, bije se v prsa, ale zároveň své výjevy ironicky shazuje a czizuje. To je další režijní plán, Hába pracuje s rozličnými a vtipnými připomínkami divadelní reality, ať už jsou různé fóry s kmetovskými vousy, mikrofony, po-

supné poznámky, vypadávání z rolí a všelijaké odkazy. Sem vlastně patří i připsaná postava dramatika Grillparzera, kterého hraje Radka Fidlerová. Nejprve zatančí vlastenecký taneček a pak prosloví vzletné velebení Rakouska. Fidlerová hraje i zavrženou královnu Markétu. S líčeným patosem prokládaným sebeironií, na jedné straně výčitka, na druhé škleb. Ve svém sebedojímání si ale klidně jde utřít oči do opony. Královna Kunhuta Uherská (Johana Schmidtmajerová) je pěkná potvora, prudká a smyslná Maďarka, která vyskočí z rakve převázané stuhou a hned se lepí na Závíše.

Střet Otakara s Rudolfem před bitvou je pojednán jako poměrně

rozsáhlý zpívaný výstup. Rudolf je v podání Ivana Luptáka rozšafný, rádoby vychovaný a ušlechtilý a do bitvy jde celý v bílém se zlatou ažurou. Brát vážně ho také úplně nelze, však také první konflikt králů režie stylizuje jako strkanici, přičemž oba protivníci do sebe vráželi s dámami v náručí, Otakar s Kunhutou a Rudolf se zapuzenou Markétou.

Otakar pak po svém pádu sedí strnule s vyhaslým pohledem a pak rozehraje velké sólo, lehá si do rakve, pak zase vstává, je na ni přikurtován lepící páskou svými věrnými, kteří se u toho výborně baví. Vytrhne se, nastane krvavý masakr, vraždí všechny od Závíše přes Kunhutu až po Milotu, Macbeth se svou ženou by to nezvládl lépe. Nejprve se tak činí v duchu divadelní iluze, pak už s tím nikdo nemaže a oběti se polévají z lahvičky červenou barvou...

Hábovo pojetí má energii, hravost i metaforičnost a v myšlenkovém vyznění jde svou vlastní cestou. Ovšem není bez problémů. Především má od počátku silný nátlak, který už nelze stupňovat, což po určité době způsobí i v tak vypjatém pojetí jistou monotónnost. Hába se také zjevně nerad vzdává svých nápadů, a i když některé jsou skutečně „rozkošné“, jiné tvar rozbíjejí. To je třeba dobře vidět v poslední části inscenace, která působí jako by se na sebe vršilo několik variant závěru. Ovšem když je divák přetrpí, je odměněn jedinečnou Pechlátovou kreací, která je skutečnou tečkou za směšným hemžením dvou vládců.

Franz Grillparzer: Sláva a pád krále Otakara

Překlad: Radek Malý
Režie a úprava: Michal Hába
Dramaturgie a úprava: Simona Petřů
Hudba: Jindřich Čížek
Výprava: Adriana Černá
MDP, Divadlo Komedie, premiéra 15. 9.